

Foto Rino Gropuzzo (Wikipedia)

FRA DR. FRANJO EMANUEL HOŠKO (1940. – 2019.)

Dana 1. siječnja 2019. u Rijeci je umro franjevac-svećenik i redoviti profesor u miru dr. Franjo Emanuel Hoško. Njegov bogati životni opus imao je dvije velike i važne dimenzije. Prije svega bio je redovnik-svećenik, duboko posvećen svojem pozivu, a kao takav i osoba izuzetne duhovnosti. Pored toga bio je povjesničar – vrhunski stručnjak, strastveni istraživač i plodonosan autor brojnih radova i knjiga. Te dvije strane dr. Emanuela Hoška izuzetno su se dobro nadopunjavale, pa je svugdje nastupao kao osoba, svećenik i znanstvenik punog integriteta. Kao rođeni Slavonac, dr. Hoško je volio svoj zavičaj te su njegovi radovi u velikoj mjeri posvećeni upravo povijesti Slavonije i povijesti Baranje, Srijema i Bačke, koje je uvijek sagledavao kao jedan jedinstveni slavonsko-podunavski kulturni prostor.

Dr. Hoško je rođen u Pakračkom Antunovcu 25. ožujka 1940. godine, a kršten je kao Franjo. Nakon osnovne škole došao je u Zagreb u sjemenište te je polazio klasičnu gimnaziju na Šalati. Godine 1956. stupio je u Hrvatsku franjevačku provinciju svetog Ćirila i Metoda. Kao mladi redovnik uzeo je redovničko ime Emanuel. Maturirao je 1958., a zatim je otišao na odsluženje vojnog roka. Već kao student bogoslovije pokazao je izvanredan znanstveni talent te je od uprave provincije bio usmjeren da se okuša u znanstvenim vodama. Filozofsko-teološki studij završio je 1966. godine. Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu specijalizirao je crkvenu povijest te je 1968.

godine doktorirao disertacijom “Škole hrvatske franjevačke provincije sv. Ladislava (1613.-1783.)”. Godine 1976. na istom je fakultetu habilitirao temom “Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću”.

Dr. Hoško je izuzetno volio knjige. Volio je čitati knjige, a volio ih je i pisati. U njegovoj radnoj sobi uvijek je vladao kreativni nered u kojem su brojne knjige bile na policama, ali i posvuda okolo. Pored toga, dr. Hoško je volio predavati – u punom smislu te riječi prenositi znanje drugima. Imao je dubok, govornički glas, a nastupao je s lakoćom. Govorio je elokventno i razumljivo, pa je vrlo jednostavno objašnjavao i najsloženije teme, bile one teološke ili povijesne. Zbog toga je ubrzo nakon završetka bogoslovije započeo profesorsku karijeru. Visokoškolski profesorsko-pedagoški rad započeo je u Rijeci kao predavač opće i hrvatske crkvene povijesti, od 1967. na Filozofskom učilištu na Trsatu i Visokoj bogoslovnoj školi u Rijeci, odnosno Teologiji u Rijeci. Predavao je također u Zagrebu na Povijesnom (1976-1978), Katehetskom (1978-1987; 1997-2000; 2000-2010) i na Teološkom institutu za laike (1997-2000) Katoličkog bogoslovnog fakulteta te na poslijediplomskom studiju crkvene povijesti na istom fakultetu (1977-1997), a od 2000. do 2010. ponovno je predavao na Teologiji u Rijeci.

Dr. Hoško je velik dio svojih istraživanja provodio u arhivima, među kojima treba naročito istaknuti Arhiv Kongregacije za propagandu vjere, pa je svaku priliku boravka u Rimu koristio za rad u njemu. Pored toga, obilazio je brojne franjevačke samostane i pregledavao njihovu arhivsku građu, a i druge državne i nedržavne arhive u kojima je mogao naći povijesne izvore za svoja istraživanja.

Od godine 2000. dr. Hoško trajno boravi u franjevačkom samostanu na Trsatu. Dolazak u Rijeku pomogao mu je u namjeri da u potpunosti ostvari svoju profesorsku karijeru. Od 2000. do 2006. godine predavao je kao sveučilišni profesor (docent, izv. prof., redovni profesor) Teologije u Rijeci, koja djeluje u sklopu Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. Godine 2006. umirovljen je kao redovni profesor, a iste godine u čast njegove 65. obljetnice života objavljen je zbornik radova *Tkivo kulture – Zbornik Franje Emanuela Hoška: u prigodi 65. obljetnice života* (ur. Nela Veronika Gašpar).

Znanstveni povjesničarski opus dr. Emanuela Hoška vrlo je velik. U Katalogu Nacionalne sveučilišne knjižnice može se naći preko 180 bibliografskih jedinica uz njegovo ime. Dr. Hoško je bio primarno povjesničar djelovanja franjevacu među Hrvatima – u Slavoniji, zapadnoj Hrvatskoj i Dalmaciji, ali i u Bosni i Hercegovini, Mađarskoj i Bugarskoj. Kao povjesničar nije imao problema s izborom teme jer se bez pretjerivanja može reći da je povijest franjevačkog djelovanja među Hrvatima slavna i bogata. No, kao što to obično biva, ljudi uslijed zauzetosti svakodnevicom često zaborave na važnost povijesti, pa postoji velika opasnost da kao zajednica zaboravimo mnoge bitne povijesne osobe i epizode. Dr. Emanuel Hoško je tijekom svoje znanstvene

karijere doista radio upravo na tome, da otme od zaborava mnoge važne osobe i epizode franjevačke redovničke povijesti, koja je ujedno i važan dio naše zajedničke hrvatske nacionalne povijesti.

Povijest franjevačkog reda u Hrvata doista je vrlo bogata i zanimljiva. Dr. Emanuel Hoško ponajviše se zanimao razdobljem 18. i 19. stoljeća. Razdoblje 18. stoljeća privlačilo ga je jer to je doba kada je Slavonija još pripadala provinciji Bosni Srebrenoj, a ona je u to vrijeme obuhvaćala velik prostor od Budimpešte na sjeveru pa sve do Jadranskog mora na jugu. Hrvatske su zemlje tada bile podijeljene između Habsburške Monarhije, Osmanskog Carstva i Mletačke Republike, a franjevci su u to doba odigrali ključnu ulogu pastoralnog i kulturno-prosvjetnog okupljanja Hrvata. Fra Emanuel je na tadašnju važnost franjevac često upozoravao u svojim radovima. Godine 1999. izjavio je u intervjuu u *Večernjem listu* u tome smislu jedan važan zaključak, koji najbolje opisuje njegova promišljanja o tadašnjoj ulozi franjevac u Hrvatskoj: „Kad nismo imali državu imali smo redodržavu“ (redodržava – arhaičan naziv za provinciju, op. R. S.).

Fra Emanuel je objavio petnaestak knjiga i uredio još nekoliko. Godine 1991. objavio je knjigu *Na vrhu trsatskih stuba*, koja na popularan način prikazuje povijest trsatskog svetišta i franjevačkog samostana. Tijekom svoga profesorskog rada u Rijeci objavio je trilogiju o franjevcima s prostora koji danas obuhvaća Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda. To su knjige: *Franjevci u kontinentalnoj Hrvatskoj kroz stoljeća* (Zagreb, 2000), *Franjevci i poslanje Crkve u kontinentalnoj Hrvatskoj* (Zagreb, 2001) te *Franjevci i visoko školstvo u kontinentalnoj Hrvatskoj* (Zagreb, 2002). Istraživanje franjevačkog visokog školstva u 18. i 19. stoljeću naročito ga je zanimalo. Fra Emanuel je u svojim istraživanjima doista uspio pokazati da franjevački obrazovni sustav nije bio važan samo za franjevački red, nego i za širu zajednicu vjernika i građana, jer je podizao intelektualnu, znanstvenu i prosvjetnu razinu gradova u kojima su djelovali franjevački samostani. Kao vrijedno naslijeđe tih učilišta, danas su u tim gradovima sačuvane velike i bogate knjižnice. To se odnosi i na Slavoniju, pa je dr. Hoško u svojim radovima često isticao da su i svi slavonski i srijemski samostani također bili poznati kao središta kulture, prosvjete i znanosti – u Virovitici, Cerniku, Požegi, Slavonskom Brodu, Našicama, Osijeku, Šarengradu, Vukovaru, Iloku i Zemunu.

Dr. Hoška je kao znanstvena tema naročito interesiralo razdoblje barokne katoličke obnove u duhu Tridentskog sabora. Zanimala su ga i razdoblja koja su slijedila nakon toga, naročito jozefinizam, koji je kao državna doktrina bio usmjeren protiv crkvenih redova, uključujući i franjevce, kojima su tada oduzimate župe i samostani, a ukinuto im je i njihovo vlastito redovničko visoko školstvo. Upravo kroz prizmu tih tema treba razumijevati i njegove knjige koje je posvetio pojedinim istaknutim franjevcima toga doba: *Josip Pavišević*,

svjedok jozefinizma u Slavoniji i Podunavlju (Zagreb, 1996); *Marijan Jaić, obnovitelj među preporoditeljima* (Zagreb, 1997); *Euzebije Fermendžin, crkveni upravnik i povjesnik među franjevcima* (Zagreb, 1997); *Biskup Vrhovac između baroka i liberalizma* (Zagreb, 2007); *Grga Čevapović osporavatelj ranog liberalizma* (Zagreb, 2011).

Kao povjesničar Slavonije napisao je dvije knjige koje je u cijelosti posvetio slavonskoj franjevačkoj povijesti, ujedno i povijesti njegova zavičaja. To su knjige *Slavonska franjevačka ishodišta* (Zagreb, 2011) i *Slavonska franjevačka učilišta* (Zagreb, 2011). U cilju istraživanja i očuvanja franjevačke povijesno-kulturne baštine dr. Hoško je inicirao i organizirao brojne znanstvene skupove franjevačke crkveno-povijesne tematike: *Znanstveni skup o Marijanu Lanosoviću* u Slavonskom Brodu 1982., *Znanstveni skup o Franji Glaviniću* u Zagrebu 1986., *Znanstveni skup o Grgi Čevapoviću* u Požegi 1987., *Marijan Jaić: život i djelo* u Slavonskom Brodu 1995., *Luka Ibrišimović i njegovo doba* u Požegi 1998. (uz suorganizaciju dr. Filipa Potrebece), *Život i djelo o. Euzebija Fermendžina* u Našicama 1998., *Znanstveni skup o Josipu Paviševiću* u Osijeku 2003., *Znanstveni skup o fra Ivanu Velikanoviću* u Slavonskom Brodu 2003., *725 godina franjevaca u Virovitici* u Virovitici 2005. i *300 godina visokog školstva u Osijeku* u Osijeku 2008. godine. Zadnji skup na kojem je sudjelovao bio je *Jeronim Lipovčić i njegovo doba*, održan u Našicama 2016., u suorganizaciji s Hrvatskim studijima.

Velik angažman dr. Hoško je uložio i u organizaciju veličanstvene izložbe „Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda“, koja je bila otvorena 2000. godine u Galeriji Klovićevi dvori u Zagrebu, a uz nju je objavljen i reprezentativni istoimeni katalog, čiji je bio suurednik, uz Mariju Mirković.

Zaslugom dr. Hoška ostvaren je i projekt izdavanja *Hrvatskog franjevačkog biografskog leksikona* (Zagreb, 2010). Leksikon je objavljen u prigodi 800-te godišnjice utemeljenja franjevačkog reda i gotovo 800 godina prisutnosti franjevaca u Hrvatskoj, a dr. Hoško ga je uredio zajedno s Pejmom Čoškovićem i Vickom Kapitanovićem.

Na kraju, sa sigurnošću se može tvrditi da je dr. Emanuel Hoško kao povjesničar dao velik prinos istraživanju povijesti franjevačkog reda u Hrvatskoj, naročito u Slavoniji. Objavio je mnoge knjige koje su danas temelj naše spoznaje o brojnim temama iz povijesti, ponajviše iz crkvene povijesti ranog novog vijeka i modernog doba. Zbog svega toga dr. Franjo Emanuel Hoško ostat će upamćen kao vrstan intelektualac i znanstvenik, na čast svoje Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, te ga se kao takvog nesumnjivo može uvrstiti među velike franjevačke intelektualce slavonsko-podunavskog prostora – od franjevaca budimskog kruga Lovre Bračuljevića, Stjepana Viloja i Emerika Pavića, broskog Blaža Tadijanovića, preko budimpeštanskog

sveučilišnog profesora Matije Petra Katančića, zatim franjevac koji su se borili s posljedicama jozefinizma Grge Čevapovića i Marijana Jaića, ilirskog domoljuba Kaje Agjića, sve do Euzebija Fermendžina i iločkog Mladena Barbarića i još mnogih drugih. Oni koji su ga poznavali pamtit će ga kao izuzetnog čovjeka, svećenika i povjesničara, a Slavoncima ostaju njegovi radovi u kojima je znanstveno potvrdio veliko bogatstvo franjevačkog kulturno-povijesnog naslijeđa, koje je ujedno i bogatstvo Slavonije.

Robert Skenderović